

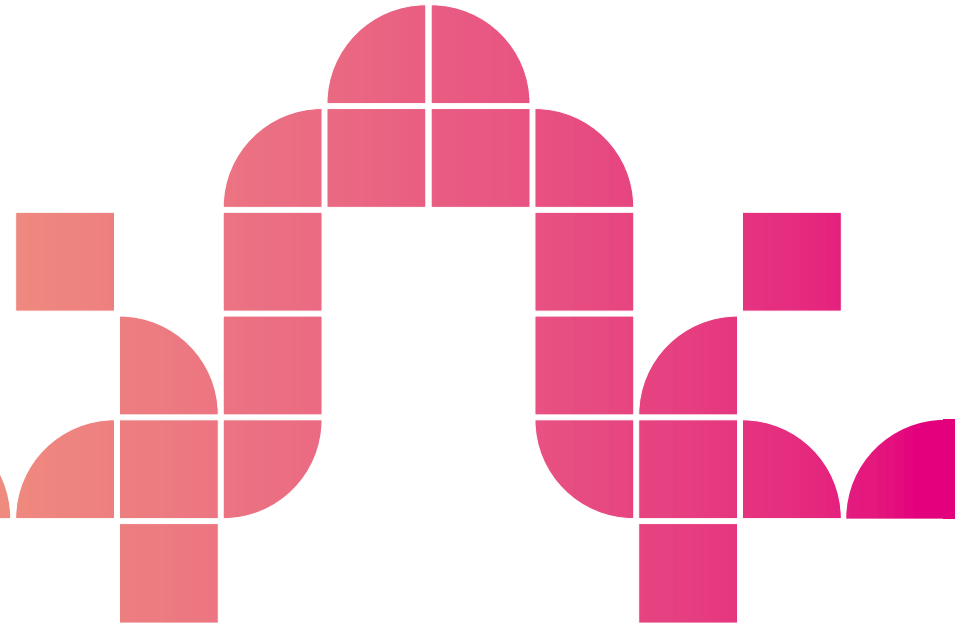

HELSINGBORG

AKADEMI OCH STAD – VÄNNER FÖR FRAMGÅNG

REDAKTÖRER: PETER ARVEBERG OCH SONJA MEKSA

AKADEMI OCH STAD – VÄNNER FÖR FRAMGÅNG

FÖRORD

Denna antologi har arbetats fram som ett led i Helsingborgs stads ambition att vara en av landets ledande städer för högre utbildning.

Förhoppningen är att boken ska inspirera till samverkan mellan stad, akademi, näringsliv och civilsamhälle genom att visa på arbetsformer, goda exempel och framgångsrikt arbete. För att få god bredd har vi valt att be såväl helsingborgare som andra att bidra med sina tankar och erfarenheter. Skribenterna har lämnats fritt spelrum för sina tankar och står var för sig för sina uppslag och idéer.

Boken är också ett exempel på värdet i en av stadens verksamheter för samverkan med campus. Studentmedarbetarsystemet har funnits i flera år och denna bok är ett projekt som gjorts med en av dessa studentmedarbetare, Sonja Meksa. Boken kommer förhoppningsvis vara en källa till inspiration och arbete.

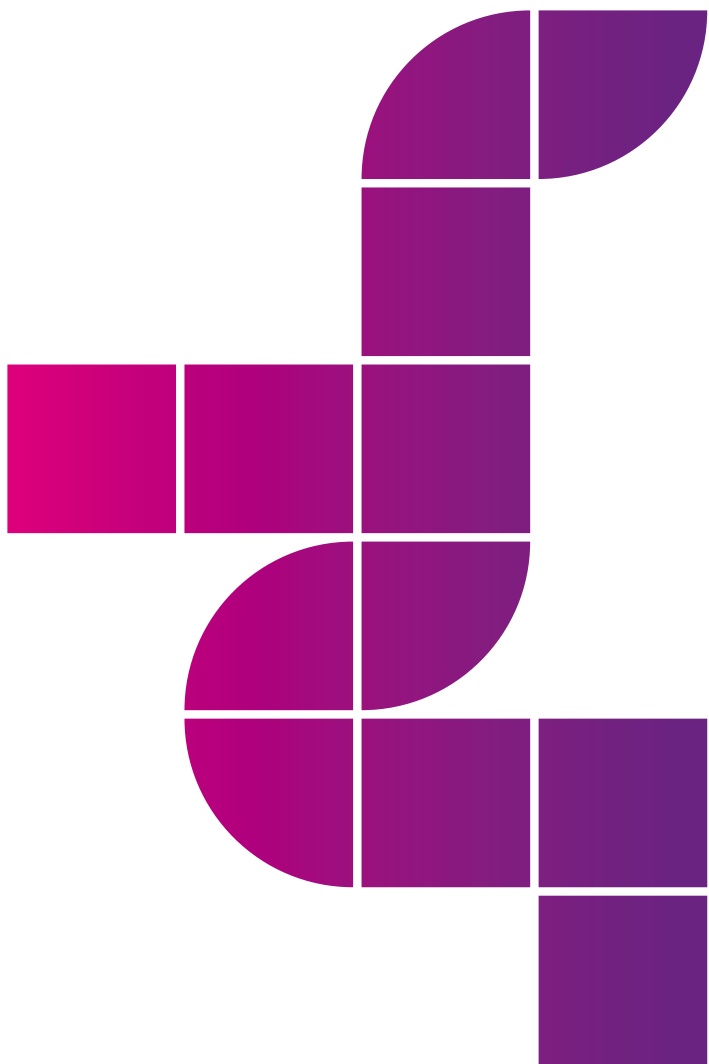
Ett varmt tack till alla de som ställt sina pennor till förfogande under en starkt komprimerad produktionsperiod.

Peter Arvebro |
Näringslivsutvecklare

Sonja Meksa |
Studentmedarbetare

Redaktörer: Peter Arrebro, Sonja Meksa Ansvarig utgivare: Helsingborgs stad
Produktion: Borstahuset Kommunikation Tryck: Tryckservice i Ängelholm
Papper: Omslag Galleri Art Gloss 300g Inlaga Galleri Volume 115g
Svanenmärkt papper från Antalis

Tryckt 2012

JÄRNKOLL OCH HJÄRNKOLL PÅ NY KUNSKAP

Kunskap är makt. Det lärde jag mig under mina år som lärare. Forskning är systematiskt och metodiskt insamlad kunskap, där vår egen intuition och erfarenhet inte riktigt räcker för att dra slutsatser om hur saker och ting faktiskt är. Vi ser gärna det vi vill se och vi baserar lätt våra åsikter på enstaka upplevelser.

Att ha nära kontakt med högre utbildning är att ha nära kontakt med forskning och utveckling, med ny kunskap som kan få oss att ompröva och omvärdera vårt sätt att se och göra. Och den kunskapen ger oss makt att fatta kloka beslut till nytta för våra medborgare.

Vår stad behöver ett tätt samarbete med högre utbildning och forskning. Det hjälper oss att ligga i framkant både när det gäller att leverera bra service till våra medborgare och när vi ska utföra våra myndighetsutövande uppgifter på bästa sätt. Stadens verksamheter omsätter flera miljarder varje år. Vi måste ha järnkoll och hjärnkoll på hur vi använder våra resurser. Utvärdering, analys och effektmätningar av vetenskaplig kvalitet hjälper oss att utveckla och kvalitetssäkra vår verksamhet.

Evidens är ett populärt ord i tiden. Det betyder bevis. Det gillar jag! Vi har ett stort ansvar inför våra medborgare. Det ansvaret handlar om att göra rätt saker på rätt sätt. Det betyder att vi ska satsa våra resurser på metoder som är bevisat effektiva. Vi har inte råd att chansa! Vi ska så klart stimulera nyfikenhet, kreativitet och en anda av att våga pröva! Men vi har inte tid eller råd att använda metoder som inte fungerar. Och vi ska absolut inte lägga resurser på arbetssätt och metoder som till och med kan göra skada.

Men forskning hjälper inte bara oss i staden. Det är till nytta för hela regionen. Campus Helsingborg stimulerar entreprenörskap och företagssatsningar med forskning som råvara. Det leder till innovationer och nya arbeten. Vi hjälper varandra genom att erbjuda handledare, mentorer, forsknings- och uppsatsämnen och aktivt synliggöra forskningsresultat. Forskningsanknuten kompetensutveckling för våra medarbetare ger oss en extra bonus i form av ett attraktivt arbetsgivarvarumärke.

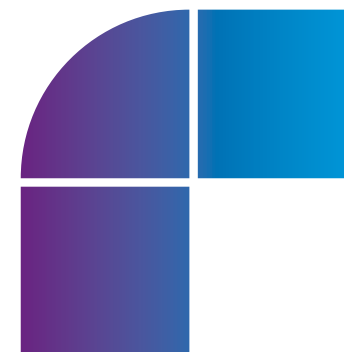
Helsingborgs stad har en utvecklings- och forskningsstrategi. Där visar vi tydligt att samverkan med forskning och högre utbildning är något som ska genomsyra hela vår organisation. Vi har till exempel givit oss själva i uppdrag att inventera den forskningssamverkan som faktiskt pågår genom att lyfta fram goda exempel. Vi ska också stimulera stimulerande möten mellan forskare och tillämpare, politiker och tjänstemän. Forskningens frontlinjer går inte någonstans långt borta. Frontlinjen ska gå här – mitt ibland oss!

PALLE LUNDBERG |

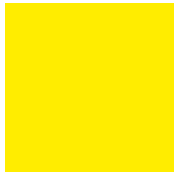
Palle Lundberg är stadsdirektör i Helsingborgs stad sedan 2011. Tidigare har han jobbat som kommundirektör i Botkyrka kommun under åtta år. Han utsågs till årets chef i Sverige 2009 och har skrivit boken *Träna ledarskap* (Liber 2010).

INNEHÅLL

Järnkoll och hjärnkoll på ny kunskap Palle Lundberg	5
The missing link Hans Nelson	6
Från kunskapsöverföring till kunskapstriangeln Jesper Falkheimer	12
Samverkan och samvärkens nödvändighet Martin Berg	24
Innovationsstrategi för Helsingborgs stad Sven Thore-Holm	32
Samhällskontraktet Högskolan + kommunerna = sant Karin Röding	38
Drömmen om att kunna förutsäga framtiden Jakob Beijer	46
Årets modefärg skulle bli kommungrått Anna Rydberg	54
Skola på vetenskaplig grund Lisbeth Gyllander/Jaana Nehez	66
Livslångt lärande för invandrade akademiker genom samverkan med arbetslivet Patricia Staaf/Lars Lindhagen	74
Samverkan mellan kommun och akademi – trägen vinner Peter Arvebro	82

SAMVERKAN OCH "SAMVÄRKENS" NÖDVÄNDIGHET

MARTIN BERG |

Martin Berg är fil. dr. i sociologi och disputerade 2008 vid Lunds universitet på den senare prisbelönta avhandlingen *Självets garderobiär: Självreflexiva genuslekar och queer socialpsykologi*. För närvarande är han tjänstledig från sitt universitetslektorat i sociologi vid Högskolan i Halmstad för att, inom ramen för Riksbankens Jubileumsfonds forskningsprogram Flexit, arbeta som forskare vid den digitala byrån Good Old i Malmö där han studerar sociala medier och nätgemenskapers socialitet.

Samverkan; smaken av ordet dröjer sig kvar länge i munnen. Trots dess inledande karaktär av intensiv nyfikenhet och sprudlande komplexitet tycks dess silkeslena palett uppvisa en viss svårighet att låta det bekanta samsas med det bråkiga. Samverkan är ett ord som pekar på gränsöverskridande och gemenskap – kanske till och med en upplösning av gränser – men även om dessa är högst njutbara egenskaper så har vi att göra med ett ord vars betydelse är svår att inringa och att beskriva annat än med slitna plattityder.

I högskolelagens första kapitel klargörs att det "[i] högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta".¹ I praktiken betyder detta, vilket den senaste forskningspropositionen klargör, att "högskolorna ska vidta åtgärder som syftar till att forskningsresultat ska komma samhället i stort till godo och att högskolorna ska skapa goda förutsättningar för detta".² Vikten av samverkan och nyttiggörande av forskning ökar i jämn takt och antas vara ett svar på en växande samhällslig och ekonomisk komplexitet där globala utmaningar ställer krav på nya former av innovation. "Forskning och utveckling bidrar till att lösa definierade problem och till att utöka mänsklighetens samlade vetande", hävdas det i samma proposition samtidigt som det argumenteras för att en gränsöverskridande samverkan antas kunna bidra med en ökad kunskapsutveckling.³ Att forskning och högre utbildning bör förhålla sig till näringsliv och den offentliga sektorn för att kunna hålla takt med tidens tempo står utom allt tvivel. Frågan om vem som är tänkt att hålla i takt pinnen lyfts emellertid sällan. På ett likartat sätt är det ovanligt att den komplexitet som präglar ordet samverkan uppmärksammas. I stället placeras det, stundtals närmast slentrianmässigt, bland andra begrepp och formuleringar av samma ofullbordade släkte. Kvalitet ska säkras och hållbarhet ska garanteras. Men hur ska detta gå till och vad betyder det egentligen att samverka?

Dessa frågor illustrerar det skriande behovet att granska begreppet samverkan. Det är trots allt ett sådant begrepp som, likt många andra ur samma familj, kan betyda allt och inget. I allt från officiella styrdokument till tillrättalagd organisationsretorik hävdas det med glädje att verksamheten bygger på samverkan (eller att den så bör göra) men vad för slags gränser implicerar detta begrepp och vilka verksamhetsgrenar är det som förutsätts vara präglade av en ömsesidig närhet respektive distans?

Att samverka är en fråga om att verka tillsammans. När betydelsen av detta ord läses i relation till ovan nämnda lagtext står det klart att resultatet av denna gemensamma "verkan" dessutom ska leda till någon form av nytta. I *Svenska akademins ordbok* framgår det att ordet "samverka" syftar till att beskriva den handling varigenom en "sammanslutning av personer" arbetar "för att uppnå ett gemensamt eftersträvat mål" eller på annat sätt ger sig i kast med att "utöva verksamhet tillsammans".⁴ Att samverka förefaller således vara en fråga om att låta flera aktörer samsas på samma spelplan. Men det finns en oklarhet i denna tanke om gemensam handling som omedelbart påkallar uppmärksamhet. Det visar sig nämligen att begreppet samverkan får olika innebörder beroende av vilken eller vilka inblandade aktörer som utgör handlingens subjekt (och därigenom får sin vilja fram). För att en samverkan ska åstadkommas i vilken samtliga involverade aktörer samordnar sina handlingar eller, som akademins ordbok uttrycker det, ger sig i kast med att "arbeta efter en gemensam plan", krävs det att dessa får en jämbördig möjlighet att agera som subjekt. I det fall då det enbart är en av parterna i en samverkanssituation som får en sådan möjlighet blir det istället raskt en fråga om samarbete eller, i övergående betydelse, medverkan.

För att samverkan, förstädd som en situation där samtliga involverade aktörer agerar tillsammans som subjekt, ska möjliggöras är det avgörande att denna situation inte förstås som en dans där en ska dansa efter den andres pipa. Snarare krävs det en ömsesidig utmaning där olika förståelsehorisonter, tolkningsperspektiv och utgångspunkter tillåts studsa mot varandra, gnaga och skava i en gemensam kamp där inte en, utan samtliga, tillåts gå ur matchen som vinnare. För att en sådan ska vara möjlig krävs det nya former av mobilitet; såväl tankemässiga som rumsliga, geografiska, språkliga och sådana som relaterar till tid och tradition. Det förefaller vara avgörande att såväl forskare som representanter för det omgivande samhället låter sig slungas med i en pendelrörelse som gradvis kan fylla igen den spricka som utgör själva fundamentet för begreppet samverkan. En sådan rörelse kräver kraft från båda sidor; i annat fall står pendeln still. I detta avseende är det inte tillräckligt att dela med sig av information eller utbyta idéer eftersom detta vore ett exempel på just informationsdelning eller idéutbyte snarare än samverkan. Det måste vara fråga om att verka tillsammans på ett sätt som får en tydlig "verkan", det vill säga att ett avtryck görs som får konsekvenser

¹Högskolelag (1992:1434) 1 kap. 2 §.

²Regeringens proposition 2008/09:50.

Ett lyft för forskning och innovation, sid 265.

³Ibid, sid 16.

⁴SAOB (1964), "Samverka". Spalt: 5932

för samtliga involverade aktörer. Att så göra ställer krav på gemensamma kunskapsutvecklande processer där försanthållanden, utgångspunkter och självklarheter både raderas, återuppbyggs och modifieras. Det är först i en sådan situation som det är möjligt att föreställa sig en samverkan som är värd att betecknas som sådan. De utmaningar som samverkansbegreppet involverar framkallar med största sannolikhet slitningar och gemensam värk. "Ja, visst gör det ont när knoppar brister" skrev Karin Boye i dikten med snarlik titel och det är kanske också av denna anledning som samverkan tycks vara eftersträvansvärd men samtidigt så svår. Det gör "ont för det som växer och det som stänger" när gränser ska korsas och förgivettaganden utmanas.⁵ Denna smärta får aldrig vara ensidig utan måste, på samma sätt som möjligheten att agera inte är en aktör förbehållen, utvecklas till en "samvärk" där gemensamma mål sätts högre än personliga slitningar.

Att, som högskolelagen ålägger forskare att göra, samverka med det omgivande samhället, informera om sin forskning och sträva efter ett nyttiggörande av sina forskningsresultat är allt annat än oproblematiskt. Det tycks finnas en enkelriktning i denna uppmaning eftersom frågan om hur det omgivande samhället ska bidra till forskningens utveckling många gånger är höljid i dunkel. Det är inte ovanligt att forskare rynkar på näsan då nyttiggörande och kommersialisering av akademisk forskning förs på tal och i viss mån görs det med rätta. Den fria forskningen måste värnas och den utspridda aversionen mot näringslivet är i flera avseenden fullt förståelig. Vetenskap förknippas ofta med den beryktade "akademiska friheten" som ger forskare möjlighet att ställa kritiska frågor och att utmana gränserna för vetande utan att vara bundna vid näringslivets logik och strävan efter profit. På motsvarande sätt betraktas akademien inte sällan med en skepsis grundad i antagandet att forskare sällan är de som leder utvecklingen utan snarare utgör en försvarande faktor som med onödigt problematiserande försinkar innovationsprocesser, kreativitet och intäktsmöjligheter.

Det är inte särskilt anmärkningsvärt att det enbart är högskolevärlden och inte det omgivande samhället som regleras i högskolelagen men trots allt pekar den uppenbara enkelriktningen i lagtextens formulering på en avgörande problematik. Det är viktigt att en högre grad av mobilitet eftersträvas bland forskare men för att en sådan ska möjliggöras är det nödvändigt att resonera kring vilka gränser som finns mellan de världar som ska korsbefruktas och att

en granskning görs av vad som förutsätts befinna sig i respektive verksamhets centrum och periferi. En viktig aspekt av denna problematik kretsar kring möjligheten att kommunicera gränsöverskridande. För att åstadkomma en samverkan värd namnet saknas det i många fall en fungerande begreppsapparat och en synkronisering av de olika sätt att förstå tid som präglar akademi respektive näringsliv.

Inom akademien ställs det i ökande grad krav på att vetenskapliga forskningsresultat publiceras i sådana kanaler som garanterar en omsorgsfull (och därmed förödande långsam) granskningsprocess av texter som, med sitt snåriga men inomvetenskapligt raffinerade språk, lätt får läsare från det omgivande samhället att antingen tappa intresse eller fattning redan vid en första anblick. Det vetenskapliga språket är forskningens absoluta förutsättning och är det medel varmed den precision kan uppnås som inte bara gör forskningen värdefull utan som dessutom utgör dess mest grundläggande kriterium (i kontrast till tendentiös samtidsjournalistik, kommersiellt motiverade trendspaningar eller liknande). För att forskning både ska bli framgångsrik och få möjlighet att användas, förstås och väcka intresse på en bredare front krävs det att forskningskommunikationen tar sig andra uttryck än vad som uppfattas som *comme il faut* inom akademien. Detta är emellertid inte ett oproblematiskt företag eftersom kommunikativa ansträngningar av sådant slag sällan rymms i den mätbarhetskultur som den akademiska meritokratin numera med stor glädje omhuldar. Artiklar ska skrivas och publiceras i en rasande fart för att på det sättet motivera en forskares existens och produktiva värde. Med fördel ska publikationerna tas upp av högt rankade tidskrifter som citeras kors och tvärs för att på det sättet ge ett betydande bidrag till vetenskapens kumulativa utveckling. Det tycks på så sätt vara fallet att forskare är invävda i en dubbel kravstruktur: å ena sidan krävs det en frekvent publicering i vetenskapliga tidskrifter (till vilka det omgivande samhället sällan har tillgång) samtidigt som det, å andra sidan, ställs krav på att forskningen ska präglas av nytta och komma det omgivande samhället till gagn.

Tanken om samverkan framstår allt mer komplex när en närmare granskning görs av villkoren för de aktörer som ska ingå i någon form av allians. Att handla i samklang kräver ömsesidig stämning och för att en sådan ska komma till stånd är det inte bara fråga om att justera villkoren för forskningskommunikation i linje med vad som ovan har klargjorts. Det är också avgörande

⁵<http://karinboye.se/verk/dikter/dikter/ja-visst-gor-det-ont.shtml>
(åtkomst 2011-12-01)

att medla mellan de radikalt olika sätt på vilka näringsliv respektive akademi förhåller sig till tid. I jämförelse med vad som sker i akademiens korridorer rör sig näringslivets aktörer med en hastighet som rimmar illa med det ovan illustrerade kravet på precision och eftertänksamhet. Att låta dessa världar springa hand i hand kräver att den ene antingen saktar ned eller att den andre ökar sin hastighet. Denna problematik aktualiserar frågan om hur forskning ska bedrivas. Bör den bedrivas på ett sätt som möjliggör storslagna synteser och på så sätt kan grundlägga kunskap som blir beständig över tid eller ska den präglas av en nuets logik? Forskning kanske behöver mogna, kanske är den vissa gånger före sin tid. Frågan är därför om den ska nyttiggöras här och nu eller om den ska få tid att växa. Återigen; det gör ont när knoppar brister men kanske är det vissa gånger nödvändigt att låta, som Boye fortsätter sin dikt, "all vår heta längtan bindas i det frusna bitterbleka". Att binda sin längtan är något som utgör vardagsmat för forskare – det är så tankar får mogna och utveckla intellektuell sötma – men i vilken mån inryms en sådan väntan i näringslivets budgetmål och önskan om profit, möjligheten att vara marknadsledande och, inte minst, innovativ? Frågan är därför om det ens är möjligt att låta samverkan utvecklas till något annat än samtidsflirtande retorik utan att antingen näringsliv eller akademi från grunden förändrar sina respektive arbetssätt och strukturella förutsättningar.

Kanske måste tanken om samverkan bygga på en öppenhet för utmaning och en sådan kräver nödvändigtvis inte forskning utan snarare forskare. Att låta forskare röra om i företagsgrytan och att låta dem punktera lokala sanningar för att i stället hitta nya och kanske mer gångbara arbets- och tänkesätt vore förtjänstfullt för såväl näringslivets aktörer som framtiden för deras produkter eller tjänster. På motsvarande sätt torde det vara eftersträvänsvärt att, som en tidigare forskningsproposition lägger stor vikt vid, låta samverkansuppdraget utgöras av en dialog som präglas av såväl kunskapsöverföring som en möjlighet att låta nya forskningsfrågor växa fram genom mötet med det omgivande samhället. "När forskare och praktiker gemensamt löser problem och utvecklar ny kunskap kan också ofta forskningens kvalitet utvecklas positivt", hävdas det i denna forskningsproposition.⁶ Att offentligt finansierad forskning kommer det omgivande samhället till nytta är avgörande men det är viktigt att en sådan spridning inte likställs med att forskning ska motiveras och utföras med ett nyttotänkande som grund. Att lokalisera och

nedteckna en preciserad förståelse av vad som är att betrakta som nyttigt kräver nödvändigtvis en förankring i nuet och de sätt att tänka, resonera och lösa problem som för närvarande råder. Nyttan bör i stället lokaliseras i det oväntade, i dialogen och i den ömsesidiga utmaningen där en gemensam kunskapsprocess, sina svårigheter till trots, uppmuntras och kommer till liv. Det blir en fråga om att utmana språkets och vetandets gränser, att överskrida olika förståelser av tid och att försätta sig i situationer som är allt annat än bekväma för att på det viset tillse att något nytt och spännande kommer till världen. Samverkan, nyttiggörande och innovation är därför något som är långt mycket mer komplext än statiska formuleringar i officiella styrdokument och pamflettartad retorik om hur det gamla och det nya, akademin och det omgivande samhället ska ingå allianser.

Inledningsvis föreslogs det att ordet samverkan präglas av en spänning mellan det bekanta och det bråkiga. Att detta ord är komplext står utom allt tvivel men det återkommer trots allt med jämna mellanrum i samtal om hur forskning ska bedrivas. Det är inte särskilt förvånande att talet om samverkan och nyttiggörande av forskning många gånger betraktas som ett hot mot de värden som hålls högt av akademin och dess företrädare. I de flesta fall kretsar dessa idéer om förändring kring en önskan att låta akademin förändras medan näringslivets aktörer, iklädda rollen som det omgivande samhället, håller i taktpinnen. En sådan enkelriktad samverkan där enbart en av flera involverade aktörer intar positionen som subjekt är problematisk. För att en samverkan, sådan den i positiva ordalag har presenterats ovan, ska möjliggöras krävs det en synkronisering, en ömsesidig respekt och att de gränser som ska korsas både lokaliseras och ifrågasätts. Det är en självklarhet att det krävs två för en tango men när målet är att samverka är det avgörande att samtliga ger sig i kast med att föra såväl som följa. En sådan dans sveper inte fram på golv täckta av rosenblad utan får snarare navigera mellan taggar och törnar i en takt präglad av ömsom försiktighet och ömsom djävhet.

⁶Regeringens proposition 2004/05:80. Forskning för ett bättre liv, sid 46.